

Møte med kommunane i Hordaland

Bergen 31.01.19

Leirvik, 05.02.19

Nytt om investering og bedriftsutvikling i landbruket

Tre møter. 10.00 – 14.00

- MCB - 31.01.19
- Stord Hotel Leirvik - 05.02.19

Målgruppe:

- Tilsette på landbrukskontor
- Andre

Agenda - intern

- 09.45 Kaffe
- 10.00 Velkommen
- 10.10 Bygdeutvikling i 2018 – resultat og utfordringar **Ole-Andreas**
- 10.30 Korleis skal vi drive bygdeutvikling i 2019 – kva seier jordbruksavtalen og departementet **Ole-Andreas**
- 10.50 Ny forskrift for bygdeutviklingsmidlar – konsekvensar for kommunane
- 11.15 Lunsj
- 12.00 VESTLAND! Kva har endra seg – og korleis kan vi saman arbeide for næringsutvikling i den nye regionen
- 12.30 Dei ulike landbruksproduksjonane / tilleggsnæringane, - prioritering av søknader **Karsten**
- 13.30 Nytt søknadsskjema for IBU- midlar kjem til våren– kva vil dette medføre for kommunane. **Karsten**
- 13.45 Avslutning
- 14.00 Slutt

RNP. Strategiprosess, gjennomgang av innhaldet i RNP 2019-2022. Handlingsplanen. Storfe/morell

Hovudansvarleg: Ole-Andreas

Bygdeutvikling 2018 - Resultat og utfordringar

Rekordhøgt tilskot til bygdeutvikling i Hordaland i 2018

	IBU-tilskot	Andre tilskot	Lån
2018	46	12	47
2017	39	9	59
2016	30	6	55

*mill.kr

Resultat Vestland 2018, IBU-midler

	2018 Mill kr	2017 Mill kr		2018 Tal saker	2017 Tal saker
Sogn og Fjordane	62	56		97	92
Hordaland	46	39		103	82
Sum	108	95		200	174

Fordelt på produksjon, Hordaland

	Løyvd tilskot, mill. kr	Tal saker
Melkeproduksjon ku	20	16
Storfekjøttproduksjon	4	6
Sauehold	6	16
Rydding/planting frukt	8	46
Gjødsellager	0,4	2
Andre (høns m.v.)	4	5
Sum trad. landbruk	43	91
Nye næringer	3,6	14
Sum IBU	46	103

Kommunevis fordeling

Kommune	Tradisjonelt landbruk		Nye næringer		Sum IBU-tilskudd	
	Innvilget	Antall	Innvilget	Antall	Innvilget	Antall
1201 Bergen	500000	1	70000	1	570000	2
1211 Etne	200000	1	70000	1	270000	2
1216 Sveio	520000	1			520000	1
1221 Stord			500000	5	500000	5
1224 Kvinnherad	8705000	12			8705000	12
1227 Jondal	2325000	2			2325000	2
1228 Odda	1160000	2			1160000	2
1231 Ullensvang	9498000	43	710000	3	10208000	46
1233 Ulvik	860000	4			860000	4
1234 Granvin	2150000	3			2150000	3
1235 Voss	8040000	6	1200000	1	9240000	7
1238 Kvam	2850000	7	330000	2	3180000	9
1243 Os	650000	1			650000	1
1245 Sund			600000	1	600000	1
1246 Fjell			31500	1	31500	1
1251 Vaksdal	2650000	3			2650000	3
1252 Modalen	1200000	1			1200000	1
1259 Øygarden	1500000	1			1500000	1
1260 Radøy	150000	1			150000	1
1263 Lindås			120000	2	120000	2
Sum	42 958 000	89	3 631 500	14	46 589 500	103

Vurdering og utfordringar

- Mange sauesaker – snitt på 127 v.f.sau
- Mange fruktsaker – 360 da, 46 saker, - snitt 7,8 da pr sak
- For få søknader til mjølkeproduksjon
- For få søknader til tilleggsnæringar: mat, reiseliv, IPT
- 60% av midlane nytta i Ullensvang, Voss og Kvinnherad

Mjølkeproduksjonen – vurdering og utfordringar

Resultat

Hordaland opprettheld sin del av mjølkeproduksjonen i landet!

- IBU-tilskot til 14 saker, færre enn tidlegare år, - men gode saker
- Byggekostnaden i snitt på 5,5 MNOK
- Meir tilskot pr sak i 2018

- 508 hentepunkt i 2018 (529 – 541)
- Mjølkeproduksjonen auka med 2 mill liter 2018
- Levering pr foretak: 149 000 liter
- 50% av mjølka produsert i ca 140 lausdriftsfjøs, av dette 101 robotfjøs

Utfordring

Det må byggast minst 15 lausdriftsfjøs pr år fram mot 2034

Satsing på sider og morelldyrking i Hardanger

Resultat:

- Storsatsing på morelldyrking i veksthus
- Auka epleplanting
- Kan verte marknadsmetnig også for frukt

- 15 siderprodusentar – mot 3 i 2014
- 30 ulike typar sider frå Hardanger

Utfordring/mål:

Sidernæringa skal produsere 1 mill. liter og skape verdier for 200 mill. i 2025

Ost frå Vestland

Den beste osten i verda vert produsert i Fana!

- Korleis kan bøndene utnytte dette?
- Vi har tilgang på god kompetanse på ost
- Vi har for få produsentar
- Eksport av ost?

Samandrag - utfordringar

1. Mobilisere til fleire utbyggingar for lausdrift
2. Yttelegare auke av morellproduksjon i tunnel
3. Mobilisere til fleire søknader for tilleggsnæringar
4. Utvikling av siderproduksjonen – klyngearbeid
5. Auke osteproduksjonen

Inn på tunet

Korleis skal vi drive bygdeutvikling i 2019?

Kva seier jordbruksavtalen og departementet

IBU-midler frå IN skal bidra til

- Langsiktig og lønsam verdiskaping
- Auke matproduksjonen der det er marknad
- Høg produktkvalitet
- Auka innovasjon og konkurransekraft

Vi må vere åpne for å møte kunden sine behov og ynskje om fornying og innovasjon.

Jordbruksavtalen har difor definert kva partnerskapet kan setje føringar på:

Prioritering mellom distrikt og mellom produksjonar

Heller ikkje IN bør setje for mange føringar for søkjarane.

Førende dokument

- Forskrift om IBU-midler
- Oppdragsbrev frå Landbruks- og matdepartementet til Innovasjon Norge
- Regionalt bygdeutviklingsprogram for Vestland
- Partnerskapet si prioritering av distrikt og produksjonsform
- IN sin policy for landbruksverkemidler

Føringar i jordbruksavtalen

Generelt:

- Prioritere auka matproduksjon, der det er marknadspotensiale
- Små og mellomstore bruk skal prioriterast ved tildeling av støtte
- Maksimal støttesats er 35%, inntil kr 2 mill. pr prosjekt.

Dei ulike produksjonane;

- Mjølkk, prioritere fornying av 15-30 kyrs fjøs
- Frukt / grønt, prioriterast
- Sauefjøs, skal ikkje lenger støttast (unntak økologisk drift)
- Geitemjølkk, inntil kr 500 000 i ekstra tilskot til produsentar som omstiller seg
- Gjødsellager, for minst 10 mnd. lagring, inntil 20 % tilskot, max. kr 100 000

Andre føringar:

- Takast omsyn til **dyrevelferd**, herunder kravet om lausdriftfjøs og trong for fornying av driftsapparatet
- Ved vurdering av **lønsemd** må det takast omsyn til det samla næringsgrunnlaget på bruket
- **Miljø- og klimasmarte løysingar** skal prioriterast, herunder bruk av tre

Generell policy frå IN

- **Mindre næringsmiddelbedrifter** som hentar råvarer frå landbruket til produksjonen kan støttast
- Bønder som hentar eller planlegg å hente ein **vesentleg del av sysselsetting og inntekt** frå bruket skal prioriterast. Ikkje telle negativt om ektefelle/sambuar har betydelege inntekter utanom bruket
- Investeringa skal representere **eit vesentleg løft** og klar oppgradering av produksjonsanlegget
- Bygdenæringar: Di mindre det **busettingsaspektet** er, di meir skal det leggest til grunn dei same vurderingar og krav som gjeld for andre IN-verkemidlar
- Tilskot ved generasjonsskifte – inntil **1 500 000 kr** i kostnadsgrense
- **Eiginnsats** 350 kr/time, egne maskiner 800 kr/time
- Ikkje støtte til tiltak som er påbegynt

Nye forskrift for bygdeutvikling

Nye forskrifter for bygdeutvikling

1. Endring i forskrift 19. desember 2014 nr. 1816 om midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket
2. Forskrift av 26. januar 2004 nr. 359 om kommunenes saksbehandling vedrørende søknader om finansiering av landbruk og bygdeutvikling oppheves

Høring i alle kommunar, faglag, interesseorganisasjonar m.fl.

- Målgruppa noko utvida
- Gjødsellager inkludert
- Kommunen si rolle endra
- Kommunen har ikkje lenger ansvar for verdivurdering i samband med lån frå IN

Endringane trer i kraft 1. januar 2019.

Forskrifter om IBU-midler, gjeldande frå 01.01.2019

§2. Tiltaksområder

Innenfor rammer fastsatt ved jordbruksoppgjøret, statsbudsjettet og regionale bygdeutviklingsprogram kan midler til investering og bedriftsutvikling gis til eier av landbrukseiendom eller registrert foretak som støtte til investeringer i forbindelse med etablering, oppgraderinger og modernisering av driftsapparatet, eller til utvikling av landbruksbaserte næringer.

Det kan også gis tilskudd til annen person med særlig tilknytning til landbrukseiendommen dersom tilskuddet gis til utvikling av andre landbruksbaserte næringer.

§3g. Investering i gjødsellager (ny)

Til bygging av gjødsellager med fast toppdekke eller minimum 10-måneders lagringskapasitet. Tilskudd kan gis for inntil 20 pst. av kostnadene, begrenset oppad til 20 pst. av godkjent kostnadsoverslag for tiltaket. Øvre grense for tilskudd settes til 100 00 kroner per prosjekt.

(Det kan òg gjevast tilskot til bygging av gjødsellager på leigd areal.)

§4 Søknad og utbetaling

Tidlegare §4:

Søknad om tilskudd skal sendes til kommunen. Kommunene skal gi en uttalelse til søknaden før saken oversendes Innovasjon Norge. Innovasjon Norge kan fastsette ytterligere krav til søknaden og sette vilkår for utbetalingen.

Ny §4:

Kommunen og Innovasjon Norge skal veilede om søknader etter denne forskriften.

Søker av tilskudd skal benytte søknadsskjema fastsatt av Innovasjon Norge. Før søknaden behandles av Innovasjon Norge, skal kommunen uttale seg om forhold av betydning for det omsøkte prosjektet.

Etter nærmere forespørsel fra Innovasjon Norge skal kommunen gi ytterligere informasjon og rapportering knyttet til saken.

Ved krav om sluttutbetaling skal kommunen gi en vurdering av prosjektrapporten og bekrefte at prosjektet er ferdig.

Innovasjon Norge kan fastsette ytterligere krav til søknaden og sette vilkår for tilskuddet.

Nye utbetalingsrutiner

Krav før sluttbetaling:

- Utbetalingsanmodning fra søker
- Byggeregnskap attestert av autorisert regnskapsfører
- Timelister eget arbeid, signert av søker
- Kort sluttrapport fra søker og evt byggeleder
- **Ferdiggodkjenning fra kommunen, evt. med bekreftelse på at ferdigattest/brukstillatelse foreligger**

Dersom et prosjekt som er innvilget tilskudd blir billigere enn planlagt, skal avkorting av utmålt tilskudd gjennomføres forholdsmessig.

§ 6. Opplysningsplikt og kontroll

- Søkere av tilskudd plikter å gi alle opplysninger som Innovasjon Norge **eller kommunen** finner nødvendig for å kunne forvalte ordningen.
- Innovasjon Norge kan føre kontroll med at vilkår for utbetaling av tilskudd er oppfylt. **Søker plikter å utlevere all bokføring, korrespondanse og opptegnelser som vedkommer tilskuddet.** Innovasjon Norge kan foreta stedlig kontroll hos tilskuddsmottakeren.
- **Etter anmodning fra Innovasjon Norge skal kommunen utstede ferdigattest.**
- **Kommunen kan foreta stedlig kontroll hos tilskuddsmottakeren.**
- **Dersom kommunen blir kjent med forhold som tilsier at forutsetningene for tilskuddet ikke lenger er til stede, skal kommunen melde dette til Innovasjon Norge.**

LUNSJ

VESTLAND!

Kva har endra seg – og korleis kan vi saman arbeide for næringsutvikling i den nye regionen

Ragna / Bjørn Harald

Vedteke budsjett i partnerskapet, 2019

	Lausdrift i mjølkeproduksjonen	Driftsbygningar andre husdyr	Frukt og bær	Andre næringer	Gjødsel-lager	SUM
Sogn og Fj.	27	11	6	4	2	50
Hordaland	19	6	7	5	1	38

Tildelinga av IBU-midlar frå LMD var i 2018 fordelt med 47,32 mill til Sogn og Fjordane og 35,73 mill til Hordaland. Då ser vi vekk frå tilleggsløyvinga for 2018.

Prioritering av tilskot til driftsbygning for mjølkeku i 2019

Mjølkeku – 19 mill. kroner i tilskottsramme

«Normalt» inntil 35 % i støttesats til godkjende kostnader.
Inntil kr 2 mill i investeringstilskot til godkjende kostnader.

10 -15 saker, i snitt ca 6 MNOK i kostnad

Prioritering:

Omlegging frå bås til lausdrift

Nybygg og ombygging vert likestilt ved prioritering

Også tilskot til oppgradering/nybygg på gardsbruk med eldre utdaterte lausdriftsfjøs

10-årige avtaler om leigejord

Leigeavtaler for mjølkekvote – omfanget må vurderast mot risiko

Spreideareal og gjødsellagerkapasitet

Prioritering av tilskot til driftsbygning for ammekufjøs i 2019

Kjøttproduksjon på storfe (og andre husdyr) – 6 mill ramme i 2019
«Normalt» inntil 25% i støttesats til godkjende kostnader.

Prioritering:

Gardsbruk med godt grovfôrgrunnlag

Lønnsomhet spesielt viktig kriterium i slike saker

Kostnadstak kr 120 000 pr liggebås for ammeku

Viktig å vere merksam på:

- Marknadssituasjonen!
- Tilgang på kalv

Prioritering av søknader om tilskot til gjødsellager i 2019

Gjødsellager – 1 mill. kr i totalramme

Inntil 20% tilskot, opp til kr 100 000 pr prosjekt

Fast toppdekke eller minimum 10-måneders lagringskapasitet

Prioritering:

- Prioritere søknader om tilskot langs vassdrag som fylkesmannen har prioritert med omsyn til landbruksureining».
- Berre bygge tak på eksisterande gjødsellager? Søk SMIL-midlar

Prioritering av tilskot til driftsbygning for sau og geit i 2019

Ikkje støtte til konvensjonelt sauehald

Økologisk sauehald kan få støtte til naudsynte investeringar grunna endra krav til liggeareal frå mars 2017

Fornyng av driftsbygningar for geit kan prioriterast

Geitebønder som sel mjølkekvoten kan få ekstra tilskot på kr 500 000 til omstilling. Tillegg til ordinær IBU-støtte.

Ca 25 – 35% støtte

Prioritering av tilskot til driftsbygning for egg, slaktekylling og gris i 2019

Andre husdyr (inkl.kjøttproduksjon på storfe) – 6 mill i ramme 2019

«Normalt» inntil 25% i støttesats til godkjende kostnader

Prioritering:

Svin, egg og slaktekylling: Fornying/modernisering av driftsbygninger innan eksisterande driftsomfang kan prioriterast

Omlegging til frittgående høns, inkl produksjonsauke opp til konsesjonsgrensa

Handsaming av søknader om tilskot ved generasjonsskifte i 2019

Ingen særskild ramme for tildeling

Søkjær må vere under 35 år

Søkjær må ha overteke garden

Investeringa må vere knytt til generasjonsskifte

Kostnadsramme avgrensa til kr. 1 500 000.

Til vanleg inntil 40% tilskot

Prioritering:

Støtte til mindre investeringar i standardheving og modernisering av det faste driftsapparatet

Ikkje til nyetablering eller større omstilling og utviding

Garden må vere i drift

Prioritering av tilskot til frukt og bær (førebels utkast til policy for IN)

Frukt og bær – 7 mill. kr i totalramme

Frukt

- Nedre arealgrense: Ingen, men IN vil vurdere utløysande effekt og om inntekta frå garden er/vil verte vesentleg for totalinntekt og sysselsetting
- Godkjente kostnader: rydding, arrondering, planter, plantearbeid, oppbinding, dekkesystem, vatningsanlegg, viltgjerde
- Individuell uttale frå varemottakar
- Støttenivå: Normalt mellom 20 og 35%
- Økologisk dyrking: Omlag 40%
- Nasjonale standardsatsar pr da for planting. For arrondering og rydding, kostnad på inntil 20 000 pr da

Bær

Støtte til tunneldyrking av bringebær og jordbær skal vurderast ut frå marknadssituasjonen. Det vert ikkje gitt støtte til dyrking av bringebær og jordbær på friland.

Prioritering av tilskot til tilleggsnæringar 2019

Andre næringar – 5 mill. kr i totalramme

Prioritering:

Prosjekt der målet er å etablere tilleggsnæring til tradisjonelt landbruk slik at desse til saman gjev tilfredsstillande sysselsetjing og inntekt på garden. «Bønder som henter vesentlig del av inntekta frå bruket skal prioriterast»

Tiltak på gardsbruk i aktiv drift der brukaren og familien, eller selskapet dei er medeigar i, står ansvarleg for prosjektet. Dersom jorda er bortleigd, kan utvikling av ny næring i visse høve likevel støttast. Det er eit krav at søkjaren bur på eller nært til garden, og at ressursgrunnlaget for verksemda er knytt til bruket og bygda.

IPT-prosjekt - søkjar må være godkjent / kunne godkjennast av Matmerk si godkjenningssordning. Det må liggje føre avtalar med kjøparar av tenestene som kan forsvare investeringane.

Reiseliv - gardstilknytta reiselivsopplevingar vil kunne prioriterast for investeringstilskot.

Investeringstilskot til auka overnattingskapasitet vil normalt ikkje bli prioritert. Unntaksvis kan det gjevast støtte der overnattinga er integrert i gardsturismekonseptet og består av minimum 2 einingar.

Vurdering av økonomi/ lønsemd i prosjekta

Internrente er IN sitt mål på lønsemda i investeringa (avkastning på investert kapital)

Lågt krav i landbrukssaker; 3% før tilskott, hevast til 6 – 12 % etter tilskott.

Aktuelle lønsemdsmål er arbeidsvederlag/ lønnevne

Totaløkonomi i drifta; vurderast ut frå samla ressursar på bruket

Søker sin totaløkonomi; tek også med lønnsinntekter i vurderingane

Uansett lønsemdsmål er vurderinga av realisme i prosjektet og forutsetningane det byggjer på det viktigaste i vår saksbehandling og beslutningsgrunnlag.

Arbeidsprosess tradisjonelt landbruk i IN - fra 01.01.2019

Innovasjon Norge skal ha

- mest mulig lik handsaming av søknader i heile landet
- god og effektiv sakshandsaming
- transparente prosessar internt og eksternt

Dette betyr ikkje at alle skal få likt tilskott!

Nytt søknadsskjema og nytt sakshandsamingssystem kjem i mai (?)

Ny kommuneside kjem snart ...

Kommunenes rolle i søknadsprosessen

Kommunene er IN si førstelinje på landbruk, regulert gjennom «Forskrift om midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket».

Kommunene skal som hovedregel vurdere og kommentere følgende forhold ved alle søknader som gjelder landbruk før oversending til IN:

- Prioriteringer for bruk av IBU-midler i fylket
- Kommunale, fylkeskommunale og statlige planer og strategier
- Lover og forskrifter kommunen har ansvar for på landbruk (Jordloven, Konesesjonsloven mfl), herunder bekrefte tilstrekkelig lagerkapasitet og spredeareal for husdyrgjødsel

Kommunenes rolle i søknadsprosessen - forts.

- Andre lover og forskrifter kommunen forvalter (Plan- og bygn.loven, Naturmangfoldsloven mfl)
- Søkers evt kjente utfordringer i forholdet til statsetater (Arbeidstilsynet, Skatteetaten, Mattilsynet)
- Samfunnsøkonomisk lønnsomhet – spesielle samfunnsøkonomiske forhold som bør tillegges vekt?
- Spesielle utfordringer/risikoområder eller andre vesentlige forhold som påvirker prosjektet?

Kommunenes rolle i søknadsprosessen - forts.

- Kommunen kan returnere søknaden og be om ytterligere opplysninger før den videresendes IN dersom søknaden er mangelfull
- Kommunen skal også foreta påtegning av ferdiggodkjenning.
- Kommunen bør holdes løpende orientert om INs dialog med landbruket i kommunene og være oppdatert på INs prioriteringer og rutiner.

Kommunens oppgaver knyttet til lån utgår.

Kommunens påtegning knyttet til utbetalinger, avvikles.

Det er ingen søknadsfrist.

Ymse

Arbeidsmåte bondemøte - Tore

Sluttrapport bilder - Iiril

Små mjølkebruk - brukt robot

Frigjort tid – mobilisering

Samspel – samarbeid – felles ansvar!

